

เยี่ยมเพื่อน เยือนมิตร ชวนคิด ต่อยอด

โดยอำพล จินดาวัฒนะ

บันทึกการเยี่ยมพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสวงหาแนวทางหนุนเสริมและต่อยอดงานพัฒนานโยบาย สาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยใช้เครื่องมือตามพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ

๑๔. เชียงราย (๒๕กย.๕๕)

๑๔.๑ เชียงรายรำลึก

ผมเคยไปเชียงรายนับครั้งไม่ถ้วน ทั้งไปทำงานและไปเที่ยว ไปครั้งใดก็ชอบทุกครั้ง เพราะ เชียงรายมีชัยภูมิดี ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมงามตา วัฒนธรรมประเพณี ผู้คนน่ารัก ถ้าเมื่อ ๓๐ กว่าปีก่อนได้ ออกไปทำงานเป็นแพทย์ใช้ทุนแถวนั้น คงปักหลักไปแล้ว

เมื่อปี ๒๕๒๙ สมัยทำงานอยู่พิษณุโลก เคยไปทำงานวิจัยเรื่องการเปิดโรงพยาบาลสาขาที่นั่น และ เคยไปดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้งานที่นั่นอีกหลายกรรมหลายวาระ

ปี ๒๕๔๕ เคยไปร่วมสังเกตการณ์การจัด “สมัชชาสุขภาพจังหวัด” เพื่อหาความเห็นต่อการยกร่าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ได้รู้จัก **พ่อเลื้อน ธนะแพทย์** อดีตพัฒนาการจังหวัดเชียงราย ทำหน้าที่ประธาน สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายตั้งแต่สมัยนั้น วันนี้พ่อเลื้อนก็ยังคงเป็นผู้ใหญ่ใจดี เป็นบารมีให้กับ เครือข่ายภาคีขับเคลื่อนงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพอย่างไม่รู้เบื่อ โดยทำหน้าที่เป็น “ที่ปรึกษาสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย”

พ่อเลื้อน ธนะแพทย์

อีกคนหนึ่งที่เป็นแกนนำสำคัญในภาคราชการ ที่ขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพที่จังหวัดเชียงรายมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นปี๒๕๔๕ คือพี่สาวคนสวย **พืงามนิตย์ ราชกิจ** ตั้งแต่เป็นหัวหน้าฝ่ายสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ จนเป็นรองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด และเมื่อเกษียณอายุราชการออกไปเป็นคณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยเชียงรายแล้ว ก็ยังเป็นกำลังสำคัญของการขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพเชียงรายอย่างไม่มีจบ โดยมี **คุณอังคณี จ.ผลิต** ทีมงานของสสจ.ที่น้องๆเรียกกันว่า “พี่อ้อย” เป็นกำลังทำงานคนสำคัญ

พืงามนิตย์ ราชกิจ

พี่อ้อย-อังคณี จ.ผลิต

๑๔.๒ เชียงรายวันนี้

เชียงรายอยู่เหนือสุดของประเทศ มี ๑๘ อำเภอ ๑๒๔ ตำบล ประชากรประมาณ ๑ล้าน๒แสนคน เศษ อำเภอเมืองมีประชากรมากที่สุด รองลงไปคืออำเภอพาน และแม่จันตามลำดับ มีกลุ่มชาติพันธุ์ ๑๗ กลุ่ม มีอบจ.๑แห่ง เทศบาลนคร ๑ แห่ง เทศบาลตำบล ๒๖ แห่ง อบต. ๑๑๖ แห่ง มีชายแดนติดกับประเทศพม่า ยาวประมาณ ๑๓๐ กิโลเมตร และติดกับประเทศลาว ยาวประมาณ ๑๘๐กิโลเมตร

และทรัพย์สิน ทั้งในพื้นที่ปกติและพื้นที่ชายแดน และ(๕)เน้นหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย มีตัวอย่างกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวและบริการ เขียนไว้ว่า “จะพัฒนาเชียงรายให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน อนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน จะพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน โดยรักษาและพัฒนาเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และเชิงสุขภาพ จะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ในลักษณะกลุ่ม long stay กลุ่ม ecotourism กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ จะพัฒนาส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยว จะขยายฐานภาคบริการในโครงสร้างการผลิต โดยเพิ่มความหลากหลายของธุรกิจบริการ เพิ่มมูลค่า และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ฯลฯ”

แผนพัฒนาจังหวัดฉบับนี้ หนาถึง ๑๔๑หน้า เขียนไว้ครบทุกเรื่อง ใครสนใจลองหาอ่านดู เรียกว่าอ่านกันเพลินเลยละ

๑๔.๓ บทเรียนล้ำค่า

กลับมาเรียนรู้เรื่องการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของพี่น้องชาวเชียงราย ซึ่งเป็นการเปิดให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดไปในตัว ที่เชียงรายมีพัฒนาการที่น่าสนใจมาตามลำดับ พี่น้องแกนนำเครือข่ายเชียงรายได้เคยสรุปเป็นบทเรียนไว้เมื่อปี ๒๕๕๔ (นำเสนอในการประชุมวิชาการ ๑ ทศวรรษสมัชชาสุขภาพ ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๔) ว่า

“เหลือवल้ง... แลหน้า ๑ ทศวรรษสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย

การเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและสังคมไทย ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน รวมทั้งวิกฤติของระบบสุขภาพ และได้มีความพยายามจากกลุ่มคน หน่วยงาน องค์กรหลายแห่ง ที่ลุกขึ้นมาจัดการกับระบบสุขภาพในความหมายที่กว้างกว่าเดิมที่เน้นมิติทางการแพทย์ ในเรื่องของโรค การเจ็บป่วย ยา บุคลากรทางด้านสาธารณสุข และหน่วยบริการสุขภาพ หากเป็นสุขภาพในมิติใหม่ที่เป็นวิถีชีวิตองค์กรวมหรือระบบสุขภาพทั้งหมด

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) เป็นหน่วยงานหลักอีกหน่วยงานหนึ่งที่มุ่งเน้นให้เกิดระบบสุขภาพในความหมายดังกล่าว โดยสนับสนุนให้ทุกจังหวัดก่อตั้งสมัชชาสุขภาพจังหวัดมาตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๔๔ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ จนสำเร็จมีผลบังคับใช้หลังลงการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่

๑๙ มีนาคม ๒๕๕๐ ต่อจากนั้นสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ยังคงมีการขับเคลื่อนสุขภาวะคนเชียงราย ภายใต้ธรรมนูญสุขภาพมาจนถึงปัจจุบัน และในระหว่างย่างก้าวหนึ่งทศวรรษสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายที่ผ่านมานั้น พบว่าเกิดบทเรียนดี ๆ ที่มาจากทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถนำไปต่อยอด ปรับปรุงพัฒนาให้สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายเติบโตอย่างเข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกและกระบวนการผลักดันสุขภาวะที่ดีอย่างยั่งยืนของคนเชียงรายได้อย่างแท้จริง

ย่างก้าวของสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย แบ่งออกได้เป็น ๒ ยุค ตามลักษณะของการขับเคลื่อนงาน ดังนี้

ยุคที่ ๑ ร่วมผลักดันพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔-พ.ศ.๒๕๔๙

บทเรียนที่น่าสนใจ

๑) สมัชชาสุขภาพจังหวัด...จากระบบราชการสู่ภาคประชาสังคม

สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย มีจุดเริ่มต้นมาจากกระบบราชการ กล่าวคือในปีพ.ศ.๒๕๔๔ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ได้รับนโยบายจากกระทรวงสาธารณสุข จึงมอบหมายให้คุณงามนิตย ราชกิจ หัวหน้าฝ่ายสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ในสมัยนั้นเป็นผู้รับผิดชอบ ในการขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายในแนวราบกับภาคีสุขภาพที่เกี่ยวข้อง การก่อรูปกลไกสมัชชาสุขภาพจึงเริ่มจากการค้นหา (Mapping) และชักชวน เชิญชวน ต่อตัว ด้วยรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการในบุคคล กลุ่มคน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพซึ่งประกอบด้วยภาคประชาชน องค์กรชุมชน เอกชน(ชมรม องค์กรพัฒนาเอกชน) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา(มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย) ธุรกิจ(ชมรมผู้ประกอบการภัตตาคารร้านอาหาร) การเมืองและการปกครอง (สว./สส./ชมรมทนายความ) สื่อท้องถิ่น (ชมรมสื่อมวลชนจังหวัดเชียงราย) และหน่วยงานราชการต่างๆ โดยเน้นหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความพร้อม เต็มใจ เสียสละ เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป มีสมาชิกหรือเครือข่ายที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประสานความร่วมมือด้านต่างๆ ทั้งนี้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีการพบปะพูดคุย ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องมาประมาณ 1 ปี จากนั้นจึงจัดตั้งเป็นคณะกรรมการสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย เมื่อ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๖

การค้นหาบุคคลเพื่อเข้าร่วมเป็นแกนนำหลัก โดยเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนทั่วไป และมีสมาชิกเครือข่าย ภายใต้การรวมกลุ่มโดยใช้ความสัมพันธ์แนวราบ เน้นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่า การสั่งการ เป็นปัจจัยเอื้อต่อความเข้มแข็งของกลไกสมัชชาสุขภาพจังหวัด ทั้งนี้การเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของสมัชชาสุขภาพ “อิสระมากเรียนรู้ได้มาก ใช้อำนาจมากเรียนรู้ได้น้อย ” ถึงแม้ว่าสมัชชาสุขภาพจะมาจากงานนโยบายและหน่วยงานราชการ แต่ก็สามารถขยายไปสู่ภาคประชาสังคมได้เช่นกัน

๒) ปรับวิธีคิด ... สร้างจิตสำนึกร่วม

สมัชชาสุขภาพเป็นการปรับวิธีคิด มุมมองด้านสุขภาพ แบบเดิมที่เป็นการแพทย์แบบชีวกลไล มาสู่ความเป็นองค์รวม การปรับวิธีคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะวิธีคิดแบบเชื่อมโยงและการมองบทบาทหน้าที่ด้านสุขภาพให้เป็นเรื่องของทุกคน ไม่ใช่เพียงบุคลากรสาธารณสุขเท่านั้น ในปี พ.ศ.๒๕๔๖ สมัชชาสุขภาพจังหวัดได้เปิดตัวให้พื้นที่อำเภอเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะประเด็นสุขภาพที่กว้างกว่าการเจ็บป่วยโดยเชื่อมโยงกับพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลสังเคราะห์ กำหนดแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพเสนอต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ภาคีสุขภาพจากทุกภาคส่วน ส่งผลให้สมัชชาสุขภาพซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมมีผู้รู้จักมากขึ้น

คุณพ่อเสมอ แสดงปาฐกถาในการประชุมสมัชชาสุขภาพเชียงราย

อีกทั้งจุดเด่นของการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดครั้งนี้ คือการได้รับความกรุณาจากองค์ปาฐก ศ. นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ท่านได้ใช้ประวัติศาสตร์ ปลุกจิตสำนึกร่วมคนเชียงราย ท่านกล่าวถึงเมื่อครั้งพ.ศ. ๑๕๕๓ สมัยโยนกนาคนครหรือโยนกนาคนันทสิงหนวัติล่มสลาย กลายเป็นเวียงหนองล่อง ชาวบ้านที่เหลือจึงปรึกษากันถึงหลักการปกครองอันจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ซึ่งบริเวณที่ชาวบ้านหารือติดต่อกันเป็นเวลากว่า ๙๓ ปีนั้น เรียกว่า “เวียงปรึกษา” มีผู้ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีจำนวน ๑๕ ท่าน ทั้งนี้ ห้วงเวลาที่มีความใกล้เคียงกับประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษ ซึ่งการปกครองแบบประชาธิปไตยก็เริ่มใน พ.ศ.ใกล้เคียงกัน ดังนั้นคนเชียงรายควรภาคภูมิใจที่มีประชาธิปไตยแห่งแรกของประเทศไทย การปรึกษาหารือ คือ “สมัชชา” คือการประชุมร่วมกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ซึ่งเปรียบเสมือนสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ดังนั้นกระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัด จึงเป็นการสร้างสำนึกร่วม ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญของการขับเคลื่อนสุขภาวะร่วมกัน และในปีพ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดคำขวัญสมัชชาสุขภาพไว้ว่า “สุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม เป็นวัฒนธรรมของคนเจียงฮาย” สัญลักษณ์ เป็นรูปช้างอยู่บนพื้นสีม่วงปนคราม

กระบวนการสมัชชาจังหวัดเชียงรายได้ให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิด โดยเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ จนมองเห็นความเชื่อมโยง และขยายภาคีสุขภาพไปยังหน่วยงานต่างๆ นอกจากนี้มีการสร้างสำนึกร่วม ดังที่พ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว ได้ใช้ประวัติศาสตร์มาขับเคลื่อนจิตสำนึกนั้น ได้ส่งผลต่อทิศทางการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพด้วยเช่นกัน (คิดอย่างไร ก็ทำอย่างนั้น) ดังนั้น การขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพจังหวัด ควรให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาสั้น ๆ หรือระยะยาวนาน เพื่อพัฒนาต่อยอดในสิ่งที่ดี ๆ โดยไม่ต้องนับหนึ่งใหม่ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลหรือกลไก

๓) กระบวนการสมัชชาสุขภาพ.....การต่อจิ๊กซอว์

กระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นการพัฒนาต่อยอด เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีบุคคล กลุ่มคน หน่วยงาน องค์กรที่ขับเคลื่อนเกี่ยวกับสุขภาพอยู่หลากหลายประเด็นและจำนวนมาก สมัชชาสุขภาพจังหวัดได้ทำบทบาทหน้าที่รวบรวม ชักชวน ผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมขบวนขับเคลื่อนที่มีเป้าหมายเดียวกัน แต่ขณะเดียวกันยังคงมีอิสระรักษาความเป็นตัวตนของตนเองไว้ ดังเช่นการขับเคลื่อนประเด็น “เกษตรปลอดภัย อาหารปลอดภัย ชีวิตปลอดภัย” ที่เป็นปัญหาร่วมของคนเชียงรายนั้น ได้มีบุคคล กลุ่มชมรม หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมหลากหลาย ทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีเป้าหมายชัดเจนและมีพลังมากขึ้นเกิดกิจกรรมต่างๆ เช่น การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ การบริโภคปลอดภัยในโรงเรียน คริวสะอาดในชมรมภัตตาคารร้านอาหาร กลุ่มเกษตรปลอดภัย เป็นต้น

กระบวนการสมัชชาสุขภาพจึงเสมือนการต่อจิ๊กซอว์ ทำให้เห็นภาพของระบบสุขภาพะทั่งมวล และสิ่งทำให้เกิดขบวนการขับเคลื่อนได้นั้นพบว่าต้องอยู่บนพื้นฐานของการเคารพในทุนเดิม ความไว้วางใจ ความรู้สึกที่ปลอดภัย เป็นอิสระ และเป็นการต่อยอดการพัฒนาาร่วมกันเพื่อให้เกิดพลัง (ไม่ใช่เป็นการเด็ดยอด)

ยุคที่ ๒ ผลักดันนโยบายสาธารณะ สู่วาระคนเชียงราย ปี พ.ศ. ๒๕๕๐-พ.ศ.๒๕๕๔

๔) บันทึกความเข้าใจ (MOU-Memorandum Of Understanding) ร่วมมืออย่างเป็นทางการ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๐ ส่งผลให้ สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับร่าง พรบ. สุขภาพแห่งชาติ ยกระดับเป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสุขภาพะคนเชียงรายของทุกภาคส่วน โดยมีการลงนามบันทึกความเข้าใจกันใน “งานมหกรรมหมอมือเมืองล้านนา” วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ระหว่าง 9 องค์กรเครือข่าย เพื่อร่วมผลักดันนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ ได้แก่ สภามือเมืองล้านนา เชียงฮาย โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย วิทยาลัยเชียงราย และกองทุนนายแพทย์ธาราอ่อน ชมจันทร์

ลงนามความร่วมมือ๑๗สค.๕๑

จากการลงนามบันทึกความเข้าใจครั้งแรก นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมมือและพันธสัญญาในระดับหน่วยงาน/องค์กร ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๕๓ สมัชชาสุขภาพจังหวัดจึงได้ขยายประเด็นในการขับเคลื่อนออกไปเป็น ๗ ประเด็น ได้แก่ (๑) การลดและควบคุมแอลกอฮอล์และอุบัติเหตุจราจร (๒) ภูมิปัญญาสุขภาพพื้นบ้าน/หมอมือเมือง (๓) ลุ่มน้ำ (๔) อปท.กับการจัดขยะอันตราย (๕) ผู้สูงอายุ (๖) สุขใจ-ไม่คิดสั้น และ(๗) เด็กและเยาวชน และมีการขยายต่อยอดการลงนามบันทึกความเข้าใจเพิ่มขึ้นอีก ๑๕องค์กร รวมเป็นทั้งหมด ๒๔ องค์กร

ลงนามความร่วมมือเพิ่มเติม ๓๐๑๖.๕๓

จากการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ นั้น ได้กลายเป็นช่องทางขยายการรับรู้ การมีส่วนร่วมกระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัดไปสู่ภาคีอื่น ๆ มากขึ้น ทั้งนี้การลงนามบันทึกความเข้าใจขององค์กรต่าง ๆ ได้บังเกิดผล ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพของจังหวัดเชียงราย ให้เป็น “วาระคนเชียงราย” ที่ประชาชนส่วนใหญ่ในระดับชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องหาแนวทางการดำเนินงานต่อไป

๕) ปฏิญญาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ... พัฒนาสู่ธรรมนูญสุขภาพ

กระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัด ผลผลิตที่ได้อีกประการหนึ่ง คือ มติข้อกำหนดที่จะนำเสนอต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ รวมทั้งการนำมติข้อกำหนดไปเป็นแนวทางขับเคลื่อนในพื้นที่จังหวัด โดยปี พ.ศ.๒๕๕๒ ได้กำหนดปฏิญญาเชียงราย ว่าด้วย “ การสร้างสุขภาวะ ให้อยู่เย็นเป็นสุข อย่างมีส่วนร่วม ” ปีพ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดปฏิญญาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ว่าด้วย “ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ เพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ” และได้ขยายเครือข่ายไปสู่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนหรือที่เรียกชื่อว่า “สมัชชาสุขภาพล้านนา”

ในปีพ.ศ.๒๕๕๔ สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ได้กำหนดนโยบายขับเคลื่อนการจัดทำธรรมนูญสุขภาพในระดับอำเภอและตำบล เพื่อหารูปแบบในการพัฒนาระดับให้เกิดธรรมนูญสุขภาพที่เป็นร่มใหญ่ด้านสุขภาพของประชาชนในระดับพื้นที่

อย่างไรก็ตามในการจัดทำข้อเสนอในประเด็นต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพนั้นมาจากตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นนั้น ๆ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการนำนโยบายสาธารณะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งนี้รวมถึงธรรมนูญสุขภาพด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ดังกล่าว สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายจะได้มีการพัฒนาหารูปแบบแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

โดยสรุป บทเรียน เหลียวหลัง แลหน้า ๑ ทศวรรษสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ครั้งนี้เกิดจากประสบการณ์ ซึ่งไม่ใช่ผลสำเร็จที่สมบูรณ์ สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายยังคงเรียนรู้ไปตามพลวัตร

ทั้งนี้จะได้มีการนำบทเรียนดังกล่าวมาพัฒนาต่อยอดการขับเคลื่อนสุขภาพของคนเชียงรายจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป”

ที่เชียงราย มีการแต่งตั้งกลไก “คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพจังหวัด” โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง มาตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๕ โดยช่วงแรกมีคุณพ่อเลื่อนเป็นประธาน และตั้งแต่ ปีพ.ศ.๒๕๕๒ มีพล.ต.ต.รักษชาติ ราชกิจ อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธร จังหวัดพะเยา เป็นประธานมาจนถึงปัจจุบัน

พล.ต.ต.รักษชาติ ราชกิจ

ศูนย์ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย(ศจส.ชร.)
๔๒๔ ม. ๕ บ.หนองยาว ต.ท่าสาย อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๐๐๐

หัวหน้ากระดาดจดหมายของศูนย์ประสานงานสมัชชาสุขภาพเชียงราย

เมื่อปี๒๕๕๒ มีการใช้ “สมัชชาสุขภาพ” เป็นกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ๔ประเด็นคือ (๑)องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการสุขภาพ(๒)การควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (๓)ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ และ(๔) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปี๒๕๕๓ ขยายเป็น ๗ ประเด็นคือ (๑)การควบคุมอุบัติเหตุทางถนนและการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (๒) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรสมุนไพร (๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการขยะอันตรายจากชุมชนอย่างมีส่วนร่วม(๔)การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและลุ่มน้ำ(๕)สุขภาพผู้สูงอายุ(๖)สุขภาพเด็ก เยาวชนและครอบครัว และ(๗)การลดปัญหาการฆ่าตัวตาย(สุขใจ ไม่คิดสั้น)

ปี๒๕๕๔ สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ได้ขับเคลื่อนประเด็นการฆ่าตัวตาย(สุขใจ...ไม่คิดสั้น) และประเด็นลุ่มน้ำผ่านสมัชชาสุขภาพล้านนาเข้าสู่การพิจารณาและการลงมติในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๔

ปี๒๕๕๕ ขับเคลื่อน ๗ ประเด็นเดิมและประเด็นใหม่ คือ (๑)การแก้ปัญหาวัยรุ่นกับการท้องไม่พร้อม (๒)การควบคุมอุบัติเหตุทางถนนและการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (๓)ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับสมุนไพร (๔)สุขใจไม่คิดสั้น (๕)ธรรมนูญสุขภาพตำบลและอำเภอ (๖)ผู้สูงอายุ (๗) ชยะ (๘) การจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ และ ขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพเชียงรายเชื่อมกับการจัดงานมหกรรมสุขภาพ “**สานพลัง สร้างสุข ๗๕๐ปี เมืองเชียงราย**” เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕

จากสมัชชาสุขภาพ ได้เกิดการนำแนวคิดการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพด้วยการด้วยการจัดทำ “ธรรมนูญสุขภาพพื้นที่” จึงมีการชวนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายคนทำงานในระดับตำบลเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนกระทั่งเกิด “ธรรมนูญสุขภาพ” ขึ้นที่ตำบลม่วงคำ อำเภอพาน ตำบลหัวงัม อำเภอพาน และตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย พอมาถึงปี๒๕๕๕ มีการขยายผลเพิ่มที่ตำบลไม้ยา อำเภอพญาเม็งราย และตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอเทิง นอกจากนี้ยังมีความพยายามขยายผลให้มีธรรมนูญสุขภาพทุกตำบลในอำเภอแม่สาย โดยการนำของอบต.โป่งงาม ซึ่งผมได้เคยมีโอกาสไปร่วมเรียนรู้กับเขาด้วย ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๕ ที่ผ่านมา

“การจัดทำธรรมนูญตำบลโป่งงาม เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการตระหนักในเรื่องสุขภาพและการอยู่ร่วมกัน เพราะเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องของทุกคนที่จะต้องช่วยกันทำช่วยกันดูแล ผมกำลังชวนอบต.ทุกแห่งในอำเภอแม่สายเรียนรู้เรื่องนี้ เพื่อทดลองทำกันทั้งอำเภอ เราอาจจะมีธรรมนูญสุขภาพเต็มพื้นที่ในไม่ช้านี้” นายกแดนชัย บุลมาก บอกผมเมื่อวันไปร่วมเรียนรู้ที่โป่งงาม

๑๔.๔ แลหน้า สู่นาคต

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕ ผมและ**คุณหมอดุ๊กฤกษ์ มลิินทางกูร** รองเลขาธิการที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลงานในพื้นที่ภาคเหนือ และคณะอีก ๓-๔คน มีนัดไปประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรึกษาหารือ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม กับพี่น้องเครือข่ายภาคีเชียงราย ที่ห้องประชุมของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มี**อาจารย์วรสฤษฎ์ ปิงเมือง** รองอธิการบดี ในฐานะเจ้าบ้านให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น

อาจารย์วรสฤษฎ์ ปิงเมือง

มี**คุณหมอชำนาญ หาญสุทธิเวชกุล** นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเชียงราย รุ่นน้องของผม ๒ รุ่น ที่คุ้นเคยกันมาตั้งแต่เป็นแพทย์ชนบทร่วมสมัยนานกว่า ๓๐ ปีมาแล้ว มาร่วมให้ข้อมูลสถานการณ์สุขภาพของจังหวัดและร่วมพูดคุยอยู่ด้วย

ที่ผ่านมา ๑๐ ปี ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพเชียงรายอย่างเต็มที่มาโดยตลอด ทั้งการเอื้อเพื่อสถานที่ทำงาน ยานพาหนะ และให้ทีมงานเข้ามาช่วยทำงานอย่างใกล้ชิด

คุณหมอชำนาญ

ผู้การรักษาทิศกับคุณหมอมอกฤษณ์ รองเลขาฯคสช.ที่ดูแลภาคเหนือ

ประธานในที่ประชุมวันนั้นคือท่าน**ผู้การรักษาทิศ** บรรยายภาพการประชุมเป็นกันเองดีมาก เราได้แลกเปลี่ยนบทเรียนและความคิดเห็น และชวนกันมองต่อยอดงานเดิมให้ก้าวไกลไปในอนาคต ที่ย่างเข้าสู่ทศวรรษที่๒ของสมัชชาสุขภาพ

บรรยากาศวันประชุม

คุณชญาดา(นุชชี)และคุณสุวิมล(เก้) ทีมงาน สช.

คุณสุวิมล มีแสง(เก้) ทีมงานของผม ได้เขียนเรื่องเล่าให้ทีมงาน สช.รับทราบทันทีที่การประชุมสิ้นสุดลง ผมจึงขอประหยัดแรง นำบางส่วนมาเผยแพร่ต่อ เธอเขียนไว้ว่า

“เยี่ยมเพื่อน เยือนมิตร...ต่อยอดสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายและจังหวัดพะเยา ทางคณะ สช. นำทีมเดินทางมาก่อนในเย็นวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๕ โดยคุณหมอมอกฤษณ์ พี่สุทธิพงษ์ น้องนุชชี น้องโต้ง พี่เปิ้ล(ฝ่ายสื่อ) และเก้ พร้อมสัมผัสบรรยากาศฤดูกาลในยามนี้ โดยคุณหมอมออำพลตามมาในเช้าวันนี้

วันอังคารที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยมีผู้เข้าร่วมมาจากผู้แทนทั้ง ๓ ภาคส่วน ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาควิชาการ ประมาณ ๖๐ คน นอกจากคณะทำงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานเครือข่าย ดังนี้ สภาผู้สูงอายุ สภากาชาด อบจ. อบต. สสจ.

เชียงราย สภาหอการค้าสี่มวชน(ท้องถิ่น) ประชาสัมพันธ์จังหวัด พมจ.เชียงราย กศน.เชียงราย สภาองค์กรชุมชน แรงงานนอกระบบ สวัสดิการชุมชน ผู้หญิงล้านนา สภาพัฒนาการเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง วิทยาลัยเชียงราย สภาวัฒนธรรม ธนาคารความดี ชุมนุมแก้เผ่า การประชุมครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมค่อนข้างมีสัดส่วนที่ครบองค์ประกอบ ๓ ภาคส่วน

นพ.ชำนาญ ชาญสุทธิเวชกุล กล่าวต้อนรับ พร้อมกับเล่าถึงสถานการณ์สุขภาพของคนเชียงราย นอกจากสถานการณ์การเจ็บป่วยและอัตราการตายของประชาชนในจังหวัดเชียงราย ยังพบสถานการณ์ที่สำคัญ เรื่องยาเสพติด มีจำนวนผู้เข้ารับการรักษา เป็นอันดับ ๕ ของประเทศ มีการจับกุมเป็นอันดับ ๑ ของประเทศ และการฆ่าตัวตาย ปี ๒๕๕๒ อัตราการฆ่าตัวตาย ๑๗.๖๐ ต่อแสนประชากร เป็นอันดับ ๑ ของประเทศ และเป็นอันดับ ๒ ในปี ๒๕๕๓, ปี ๒๕๕๔ เป็นอันดับ ๕ และในปี ๒๕๕๕ อัตราการฆ่าตัวตายเป็น ๗.๓๔ ต่อแสนประชากร คิดเป็นอันดับ ๖ ของประเทศ ซึ่งสถานการณ์การฆ่าตัวตายนี้นี้มีแนวโน้มลดลง

คุณหมอกล่าวถึงโอกาสของจังหวัดเชียงราย ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ที่ต้องเน้นระบบการพัฒนาแรงงานฝีมือพร้อมกับการเป็นศูนย์กลางผลิต การบริการ ศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตลอดจนการพัฒนาต้นแบบการเข้าถึงบริการสุขภาพด้วยหลักประกันสุขภาพ และพัฒนาบริการสุขภาพที่มากกว่าหนึ่งทางเลือก โดยศึกษาข้อจำกัดทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านสุขภาพ พัฒนามาตรการ และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และพัฒนากระบวนการจัดการความรู้วิชาการ วิจัย และพัฒนาด้านสุขภาพ

พล.ต.ต.รักษชาติ ราชกิจ ประธานคณะกรรมการสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย และอาจารย์งาม นิตย์ ราชกิจ คณะบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย เล่าถึงการดำเนินงานและพัฒนาการ ก่อรูปกระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ จนถึงปัจจุบัน ภายใต้การสร้าง “สุขภาวะดี มีคุณธรรม เป็นวัฒนธรรมของคนเชียงราย” โดยมีการประกาศปฏิญญาเชียงราย การลงนามที่ก้อตกลงความร่วมมือจำนวน ๙ หน่วยงานดำเนินงาน ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในระดับพื้นที่ และสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นจำนวน ๗ ประเด็นดังนี้ ๑. การควบคุมอุบัติเหตุทางถนนและการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการสมุนไพร ๓. อปท.กับการจัดการสุขภาวะว่าด้วยเรื่องการจัดการขยะเป็นพิษ ๔. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและลุ่มน้ำ ๕. ผู้สูงอายุ ๖. เด็กเยาวชนและครอบครัว และ๗. สุขภาพจิต “สุขใจไม่คิดสั้น” ตามด้วยการนำเสนอวิทัศน์เพื่อให้เห็นภาพรวมการขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย พร้อมกับทิศทางการขับเคลื่อนในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า (๒๕๕๕-๒๕๖๔) “สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายทศวรรษหน้า” ดังนี้ ๑. พัฒนากลไกการทำงานระดับอำเภอ/ตำบล ๒. เผยแพร่ความรู้การใช้เครื่องมือ พรบ.สุขภาพแห่งชาติ ๓. การสร้างกลไกคนรุ่นใหม่ คน ๓ วัยสานพลังสร้างสุขภาพ ๔. การสื่อสารสาธารณะเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคม ๕. เชื่อมโยงเครือข่ายระดับพื้นที่

ในการจัดทำธรรมนูญสุขภาพระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลและภูมิภาค มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน ๖. การสร้างจิตอาสา กับสถาบันการศึกษา สมาคมเยาวชน เน้นคุณธรรม สืบสานวัฒนธรรมครอบครัวอบอุ่น และ ๗. ขยายภาคีเครือข่ายร้อยพลังทั้งระดับจังหวัด ล้านนาและระดับประเทศ

ก่อนจะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกรณีศึกษาการขับเคลื่อน “สุขใจไม่คิดสั้น” นำเสนอโดย คุณพจนารถ กริ่งไกร นักวิชาการด้านสุขภาพจิต สาธารณสุขจังหวัดเชียงราย และการจัดการลุ่มน้ำ นำเสนอโดย คุณนิรันดร์ แปงคำ แกนนำภาคประชาสังคมอีกคนหนึ่ง

หลังจากนั้น พี่สุทธิพงษ์ วสุโสภาพล ผู้ช่วยเลขาธิการ คสช. รับหน้าที่ดำเนินการประชุมเพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ก่อนจะสู่เนื้อหาการพูดคุย เริ่มต้นด้วยการทักทายพร้อมกับการเอ่ยนามให้เกียรติผู้คนที่เข้าร่วมประชุมหลายท่าน พร้อมบอกว่าที่เชียงรายมีความงามที่เกิดขึ้นมากมายโดย “ความงดงามเหล่านี้ สิ่งให้เกิดไม่ได้ด้วยอำนาจ” แต่เป็นความงามที่เกิดขึ้นจากผู้คนร่วมวัฒนธรรมอย่างหลากหลายที่มาจากหลายภาคส่วน เรียนด้วยความสุข ตามด้วยเกร็ดเรื่องเล่าเหมือนทุกครั้งที่สร้างเสียงหัวเราะในที่ประชุม แล้วก็เข้าสู่การเกริ่นนำถึงหลักคิด หลักปฏิบัติสำคัญต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการใช้เครื่องมือตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ที่ทางคณะแกนนำจังหวัดเชียงรายได้เล่างานเห็นภาพกระบวนการขับเคลื่อนในพื้นที่ ตลอดจนการเชื่อมโยงประเด็น เช่น สุขใจไม่คิดสั้น ที่ผลักดันเข้าสู่สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

สิ่งสำคัญ คุณหมออำพลสามารถเชื่อมโยงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะการเป็นเมืองชายแดน การค้า แรงงานต่างด้าว การเปิดประชาคมอาเซียน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อด้านสุขภาพหรือสุขภาวะของคนเชียงรายโดยตรง และเน้นย้ำถึงหัวใจสำคัญของ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ว่าเป็นเครื่องมือพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ เป็นทิศทางพัฒนาระบบสุขภาพแบบ “สร้างนำซ่อม” ที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งที่จังหวัดเชียงรายมีการเคลื่อนไหวไปแยะ และมีความพร้อมอย่างมากในการต่อยอดสมัชชาสุขภาพจังหวัดให้ก้าวไกลไปได้อีกมาก เพียงแต่เปิดพื้นที่ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ให้ผู้คนจากทุกภาคส่วนได้เข้ามารู้จัก เป็นเจ้าของ และใช้กระบวนการนี้เพื่อการพัฒนาโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของคนเชียงรายร่วมกัน จนเกิดเป็นวงจรการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง และขยายวงผู้มีส่วนร่วมมากขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่อย่างหนึ่งของสังคมไปในที่สุด

ข้อเสนอในที่ประชุมได้แก่

“การต่อยอดสมัชชาสุขภาพจังหวัด เป็นการทำงานบนฐานทุนเดิม เพียงพัฒนาให้เกิดระบบการเชื่อมโยงและการทำงานบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน เช่น สมัชชาสุขภาพ สมัชชาปฏิรูป ชุมชนแก้ปัญหา สภาคนอีกเจียงฮาย ตลอดจนการพัฒนาข้อเสนอไปสู่การขับเคลื่อนทางปฏิบัติการ” (พ่อเลือน ธนเพทย์)

“ต้องทำให้สมัชชาสุขภาพตอบโจทย์การสร้างสุขภาวะร่วมกัน คือทำให้กระบวนการนี้เป็นเครื่องมือที่เกิดการสร้างพื้นที่กลาง สานพลังร่วม ขบวนการผู้คนเครือข่ายต่างๆในเชียงรายเข้ามาทำงานร่วมกัน” (คุณวิรัตน์ พรหมสอน จากขบวนการองค์กรชุมชน)

“กระบวนการสมัชชาสุขภาพน่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาที่สร้างนวัตกรรมการขับเคลื่อนทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่ององค์รวมมากกว่าการสร้างสุขภาวะ ให้คนเชียงรายพึ่งตนเองให้ได้ ความเป็นวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เคารพยอมรับความแตกต่าง” (คุณพิรุณ คำพิโล จากสภาหอการค้าเชียงราย)

“การพัฒนากระบวนการสมัชชาสุขภาพต้องมีรูปแบบ ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ เปิดโอกาสให้ผู้แทนองค์กร เครือข่าย หน่วยงาน ได้เข้าร่วมมามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะของพื้นที่ และประเด็น ให้สิ่งที่จะทำร่วมกันได้ เกิดการตกลงผลึกร่วมกัน และขับเคลื่อนร่วมกัน”(คุณสุวิชาญ พชรกุล สันท์ จากเครือข่ายองค์กรงดเหล้า)

“กระบวนการวิจัย การจัดการความรู้ น่าจะเป็นสิ่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนและร่วมกันในการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัด สามารถประกอบส่วนการขับเคลื่อนร่วมกันในระดับพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันมีกระบวนการสร้างนักวิจัยปฏิบัติการ เช่น การวิจัยเรื่องวัฒนธรรมชุมชน(กลุ่มไต) การจัดการลุ่มน้ำ หรือการผลักดันให้เกิดการสร้างศูนย์เรียนรู้ ตลอดจนการผลักดันหลักสูตรท้องถิ่น เป็นต้น” (อ.ศรีวรรณ ไชยสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)

“ควรมีการทบทวนกลไกการทำงานที่ผ่านมา เพื่อนำมาสู่การปรับทิศทางการออกแบบการขับเคลื่อนต่อไปในอนาคต เนื่องจากในระดับพื้นที่มีคณะทำงานเกิดขึ้นมากมาย แต่ยังไม่สามารถนำไปแก้ปัญหาได้ ตลอดจนการวิเคราะห์เชิงพื้นที่กับสถานการณ์ระบบโครงสร้างอำนาจที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อน” (นายสันติพงษ์ ช้างเผือก จากกองทุนนายแพทย์ธำรา อ่อนชมจันทร์)”

ถ่ายภาพหมู่หลังจบ

การประชุม (จะสังเกตเห็นว่า เครือข่ายขับเคลื่อนงาน “สุขใจ ไม่คิดสั้น” ของเชียงราย ใช้ทุกโอกาสใน
สื่อสารงานของพวกเขา 555)

กล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพของคนเชียงรายที่ผ่านมา “งดงามมาก” มีการทำงาน
ร่วมกันของผู้คนจากหลากหลายภาคส่วน ประธานสมัชชาสุขภาพจังหวัดคนแรก คือคุณพ่อเลื่อน ธนะ
แพทย์ เป็นอดีตข้าราชการพัฒนาสังคม ประธานปัจจุบันเป็นอดีตนายตำรวจใหญ่ ซึ่งเป็นการยืนยันได้ว่า
เรื่องสุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องของหมอของพยาบาลเท่านั้นอีกต่อไป หลายๆ ฝ่ายเข้ามาช่วยกันขับเคลื่อนอย่าง
เอาการเอางาน มีการทำงานอย่างเกาะติด ต่อเนื่อง และขยายผลกว้างออกไปเรื่อยๆ นักวิชาการจากทาง
สถาบันการศึกษาก็มาร่วม ข้าราชการก็มาร่วม ภาคประชาสังคมก็มาร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เข้า
ร่วมหน้าตาขึ้นเรื่อยๆ ภาคธุรกิจก็เข้าร่วม เป็นบรรยากาศที่น่าชื่นใจ

ในการถักทอการทำงานพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพนี้ นับว่าเป็นกระแส
ใหม่ของสังคมไทย มีบุคคลทั้งระดับอาวุโสหลายท่านเป็นตัวบารมี มีคนทำงานหลายเรื่อง หลายคน เชื่อม
การทำงานเป็นแบบเครือข่ายแนวราบ มีคนรุ่นใหม่ ๆ ที่เข้ามาเสริมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นการประกันว่างาน
สาธารณะเช่นนี้ มีโอกาสขยายผลไปข้างหน้าตลอดเวลา ไม่ผูกขาดตัดตอนอยู่แต่ในกลุ่มคนเดิม ๆ

จากปีนี้เป็นต้นไป สช.ปรับแนวทางการทำงานที่มุ่งให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจังหวัด ให้มี
การจัดกระบวนการ “สมัชชาสุขภาพจังหวัด” โดยเน้นการทำให้เป็นกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อน
นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของจังหวัด อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องตลอดทั้งปี และต่อเนื่องไปทุกปี
ส่วนว่าจังหวัดจะใช้เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนประเด็นใด เป็นเรื่องของคนในจังหวัดพิจารณาร่วมกัน โดยมี

กลไกการจัดการที่เหมาะสม และมีช่องทางเปิดกลุ่มคน ภาคีเครือข่ายต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของสมัชชาสุขภาพให้กว้างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จะเห็นได้ว่าการ “ต่อยอด” สมัชชาสุขภาพจังหวัดที่เชียงราย แทบไม่มีอะไรยากเย็น เพราะมีทุนเดิมและงานเดิมที่เข้มแข็งอยู่แล้ว เพียงแต่ปรับกลไกแกนนำพหุภาคีและหน่วยเลขานุการกิจ จัดระบบรองรับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ๓ ภาคส่วน เสริมคนรุ่นใหม่ ๆ เข้ามารับช่วงการทำงาน และบริหารจัดการให้เกิดกระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ

ผมเชื่อว่า ๒๔ องค์กรภาคีเครือข่ายที่ได้ลงนามความเข้าใจร่วมกันไว้ สามารถเป็นทุนอันมหาศาลในการต่อยอดงานนี้ได้โดยพลัน

คุณสมชัย รัตนจันทร์ อดีตนายกอบต.ท่าสาย แกนนำอีกคนหนึ่ง

พี่สนั่น เนตรสุวรรณ อดีตสาธารณสุขอำเภอ แกนนำคนสำคัญ ประธานประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ

น้องกุสุมา ยอดสุวรรณ เลขานุการประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ

พิทองประกาย เผ่าวัฒนา รองประธานประเพณีผู้สูงอายุ

อาจารย์ศรียรรณ ไชยสุข

คุณนรินทร์ เปงคำ

พี่อุตมศรี ศิริบุญมา ผู้อาวุโสใจดีอีกท่านหนึ่ง จาก ประธานสมาคมแม่ดีเด่นฯ

คุณคันสนีย์ อินสาร มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์

คุณศักดิ์ดา ธานีรินทร์ สาธารณสุขอำเภอพาน

คุณวิรัตน์ พรหมสอน

คุณหลุยส์ ทิศสกุล จากพุทธสมาคม

คุณคำ ไพศาลสิทธิกันต์ จากสื่อสาธารณะ(สวท.ชร.)

อ.วิรุณ คำภีโล จากชุมนุมแก้พญา

๑๔.๕ สวรรค์บนดินที่ห้วงม

ภาคบ่ายคณะของเราพอมีเวลา จึงขอไปศึกษาดูงานของ อบต.ห้วยมุ่น ที่อำเภอพาน ซึ่งเราได้ยินชื่อเสียงมานานว่าทำอะไรดี ๆ มากมาย **คุณสุวิมล**เขียนรายงานเรื่องเล่าไว้ว่า

“ช่วงบ่ายลงพื้นที่เรียนรู้ ตำบลห้วยมุ่น อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย.....เดินทางถึง อบต.ห้วยมุ่น บ่ายสามโมง นางลาววัลย์ คำแสนยศ ปลัดอบต.ห้วยมุ่น กล่าวต้อนรับคณะ พร้อมกับแนะนำสถานที่และการดำเนินงานผ่านการนำเสนอด้วยวีดิทัศน์

ปลัดลาววัลย์ คำแสนยศ

มารู้จักเรียนรู้ “หนองฮ้างถิ่นอุดม งามสมวัฒนธรรมแท้แท้ แหล่งแพร่พันธุ์ปลานิล ถิ่นข้าวคุณภาพดี”

ตำบลห้วยมุ่น นับเป็นตำบลที่เก่าแก่ตำบลหนึ่งของอำเภอพาน มีพื้นที่ ๖๑.๒ ตารางกิโลเมตร เริ่มก่อตั้ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ โดยมี พระยาใจ เชื้อเมืองพาน เป็นผู้ตั้งชื่อตำบล โดยใช้ดอยห้วยมุ่น หรือดอยต่วน เป็นสัญลักษณ์ของการตั้งชื่อตำบล แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๓ หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น ๑,๘๘๕ ครัวเรือน จำนวน ๕,๙๑๔ คน เป็นชาย ๒,๙๒๔ คน หญิง ๒,๙๙๐ คน

การดำเนินงานของ อบต.ห้วยมุ่น มีวิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านน่าอยู่ เคียงคู่วัฒนธรรม” ในการดำเนินงานกับชุมชน ซึ่งพบว่ายุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินงานมุ่งเน้นพัฒนาคน ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคี เอื้ออาทร บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น จึงได้ร่วมกับคณะสงฆ์ ตำบลห้วยมุ่น ผู้นำชุมชน ส่วนราชการ และกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้คนทำความดีโดยยึดหลักศีลธรรม จริยธรรม อันดีงามตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ โดยใช้ “ธนาคารความดี” เป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งเป็นการใช้คุณธรรมนำความรู้ประกอบกับการสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างให้กับผู้คนในชุมชน และมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการ “กลุ่มสัมพันธ์ ผู้สูงอายุ” , โครงการ “ร้อยคน ร้อยดวงใจ ร้อยความห่วงใย แต่ผู้สูงวัยที่ขาดแคลน” , โครงการ “๑ วัน ๑ บาท เพื่อเติมโอกาสให้แก่ผู้ยากไร้” , โครงการ “ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตำบลห้วยมุ่น” , โครงการ “มรรคนายกน้อย” , โครงการ “ก๋วยสลาก เพื่อการศึกษา”ม โครงการ “ปลูกต้นไม้แต่ผู้วัยชนม” ,โครงการดังกล่าวข้างต้น ได้ดำเนินการในปี ๒๕๕๐ ซึ่งทุกโครงการล้วนแต่เป็น

การส่งเสริมให้คนทำความดี บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม เพื่อชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของความพอเพียง

การจัดตั้ง “ธนาคารความดี” “ เป็นกระบวนการพัฒนาที่นำแนวความคิดนำรูปแบบของ”

ธนาคาร” มาเป็นต้นแบบในการดำเนินงาน โดยให้ผู้ที่ทำความดีสามารถนำความดีของตนมาฝากธนาคาร ได้ สามารถสะสมความดีได้ ผู้ฝากความดี ซึ่งหากผู้ฝากสามารถถอนความดีแลกรับสิ่งของเหล่านี้ได้ ซึ่ง สิ่งของต่าง ๆ ก็จะมาจากการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป คณะสงฆ์ และจากกองทุน ๑ วัน ๑ บาท เพื่อ เติมโอกาสให้กับผู้ยากไร้ แต่การนำความดีมาแลกรับสิ่งของ มิได้เป็นคำตอบของการทำความดี เป็นเพียง ทางเลือกหนึ่งของคนที่ยากแคลนเท่านั้น เพราะหลักการของธนาคารความดีคือ “ทำความดี สร้างค่า ความเป็นคน ยามขัดสน เราให้แลกรับสิ่งของ” และจากการดำเนินงานของธนาคารความดี โดยมี สมาชิกประมาณ ๒,๘๐๐ คน เริ่มแรกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และเกิดการขยายไปสู่กับกลุ่มเด็กและ เยาวชน

ขณะเดียวกัน เกิดการยกระดับการทำงานจากธนาคารความดีสู่ “ธรรมนูญสุขภาพตำบลห้วยม้ง”

ที่อบต.ห้วยม้ง ภายใต้การนำของนายวินัย เครื่องไชย มีการพัฒนาการทำงานเชิงนวัตกรรม มากมาย ว่าจะจะเป็นงานบริการประชาชนแบบเข้าถึงง่าย บริการด้วยหัวใจ โครงการธนาคารความดี ที่ เชื่อมโยงการทำความดีเข้ากับการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้เดือดร้อน ทำความดีแล้วฝากธนาคารได้ ถอนเป็น ข้าวของใช้เมื่อยามจำเป็น

นายก วินัย เครื่องไชย

หมอมสมพงษ์ ชำหา จาก รพ.สต.ห้วยม้ง แกนนำชุมชนคนสำคัญ

“ละเว้นการฆ่าสัตว์ ได้๕ความดีต่อวัน เว้นการเสพสิ่งมีนเมาได้๕ความดีต่อวัน เสียสละแรงกาย ทำงานสาธารณะได้๕ความดีต่อวัน รักษาระดับความดันโลหิตให้เป็นปกติต่อเนื่อง๖เดือนก็นับเป็น คະแนนความดีได้ ลดพุงก็เป็นคะแนนความดีได้ เป็นต้น”

เรียนรู้เรื่องราวดี ๆ ของธนาคารความดี

นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอีกมากมาย เช่น โครงการ ๑ วัน ๑บาทเพื่อผู้ยากไร้ โครงการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โครงการมรรคนายกน้อย โครงการก๋วยสลากเพื่อการศึกษา โครงการจิตอาสา โครงการส่งเสริมโรงเรียนคุณธรรม โครงการเมนูความดี โครงการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ โครงการศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน โครงการศูนย์ปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ โครงการพัฒนาสวนสุขภาพ โครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน โครงการพัฒนาบริการของอบต. ด้วยธรรมาภิบาล โครงการจัดทำธรรมนูญสุขภาพตำบลและอื่น ๆ อีกมากมาย จนทำให้อบต. หวังมั่งได้รับการยอมรับจากทั้งคนในและนอกชุมชน จนได้รางวัลยกย่องต่าง ๆ มากมาย แทบจะนับไม่ถ้วนกันเลยทีเดียว

ศูนย์บริการประชาชนของอบต. หวังมั่งสะอาด เป็นระเบียบ เป็นมิตร

ตู้เก็บรางวัลของอบต. หวังมั่ง ซึ่งต่อไปคงต้องทำเป็นห้องเก็บ

ผมจับความได้ว่า ยุทธศิลป์ของอบต. หวังมั่งที่ใช้สำหรับการทำงานจนประสบความสำเร็จมากมาย คือ การดึงทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน โดยไม่แยกเขา แยกเรา ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายท้องที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายราชการ สถานีอนามัย โรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ดึงเข้ามาร่วมงานทั้งหมด ภาคประชาชนทุกกลุ่มก็ดึงเข้าร่วม องค์กรภายนอกที่ต้องการสนับสนุนการพัฒนาของชุมชนก็เปิดรับอย่างใจกว้าง ให้ความสำคัญกับมิติด้านจิตใจ ความดีงาม คุณธรรม และวัฒนธรรมควบคู่ไปกับมิติด้านอื่น ๆ โดยมีเป้าหมาย คือ พัฒนางานเพื่อสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ

งานและเรื่องราวดี ๆ จึงเกิดขึ้นมากมายที่หวังมั่ง นับเป็น “สวรรค์บนดิน” อีกแห่งหนึ่งของเมืองไทย ที่เราควรร่วมภาคภูมิใจ

.....(final๒๒๓๕๕)

